

Akreditovaný vzdělávací program
„Příběhy porozumění. Moderní výuková metoda tvůrčího psaní k
vybraným tématům na 2. stupni ZŠ a SŠ“ realizovaný v rámci projektu
reg. č. CZ.07.4.68/0.0/0.0/16_037/0000305

Vzdělávací materiály

Vzdělávací program byl akreditován MŠMT v rámci systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků
pod č. j.: MSMT-508/2018-1-26

Centrum pro kulturní a sociální studie, z.s.
Praha 2019

Projekt

Příběhy porozumění. Moderní výuková metoda tvůrčího psaní k vybraným tématům na 2. stupni ZŠ a SŠ, reg. č. CZ.07.4.68/0.0/0.0/16_037/0000305 je spolufinancován Evropskou unií.

Vzdělávací materiály

k akreditovanému vzdělávacímu programu Příběhy porozumění. Moderní výuková metoda tvůrčího psaní k vybraným tématům na 2. stupni ZŠ a SŠ, č. j. akreditace: MSMT-508/2018-1-26

© Centrum pro kulturní a sociální studie, z.s.
Praha 2019

Anna Zonová

- * 1962 Nižný Komárník, Slovensko

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

Anna Zonová

- Česká prozaička narozena na východním Slovensku. (Některé prameny udávají, že je Rusínské národnosti).
- V letech 1981–1985 vystudovala stavební fakultu VUT v Brně
- Organizovala výstavy
- Působila jako výtvarná kritička
- Recenzovala výtvarná díla v časopisech Host, Ateliér, Literární noviny
- Protože svoji literární prvotinu publikovala až r. 2001 ve svých 39 letech, patří k tzv. pozdním debutantům
- Sbírka povídek *Červené botičky*, Nakladatelství Petrov, Brno, 2001

Anna Zonová – dílo

- *Červené botičky* (sbírka povídek), Brno, Petrov 2001
- *Za trest a za odměnu* (román), Praha, Torst 2004
- *Boty a značky* (novela), Praha, Torst, 2007
- *Lorenz, zrady* (román), Brno, Větrné mlýny 2013

Červené botičky (sbírka povídek)

- O autorčině povídkové prvotině Jiří Olič napsal: "Nemluví o rybičkách v tůni nebo o lánu řepky v obležení včel, ale o Sudetech. Německých, potom českých. Reč je o lidech, kteří jsou kubisticky hranatí.
- Zonová je podává prózou, jejíž výraznost a přímočarost se kdysi nazývala expresivností a libovala si ve stručnosti na rozkazovací způsob: Jdi! Proč? Včera!" Sudety tvoří ovšem pouze kulisu k povídkám. Jejich vykořeněnost a syrovost má však svůj věrný odraz v autorčiných hledajících postavách, neboť je to kraj zalidněný vyhnanci a přivandrovalci. Názvy povídek: Muž, který mi přestal vonět; Haló, no tak haló; Zmražené kuře; Pop; Jednu pistáciovou...

Za trest a za odměnu (román)

Anotace:

- Rozsáhlý román Anny Zonové, je velkým historickým plátnem, v němž spisovatelka na osudu čtyř národně, sociálně i generačně rozdílných postav zobrazuje tragédii 20. století tak, jak se odehrála na pozadí moravských Sudet od 2. světové války až do současnosti. Vztahy česko-německé, osobní, erotické, sociální i rodinné líčí autorka s mistrovstvím, které z ní činí jednu z nejvýraznějších osobností současné české literatury. Všechna historická období, jež v knize sledujeme - 2. světová válka, odsun Němců, padesátá léta, normalizace i nástup kapitalismu na počátku 90. let -, zasahují do osudů lidí tragicky, vidíme bolest, utrpení, osobnosti vyvrácené ze svých kořenů, neustále zraňované i zraňující. Román Anny Zonové je velkou společenskou prózou o lidském osudu, dějinách a době, která je v současné české literatuře událostí zcela mimořádnou.

Za trest a za odměnu

(z recenze V. Kováře, 2005)

- Zonová sestavuje mozaiku, v níž každý kámen představuje život konkrétního člověka. A teprve k sobě poskládané tvoří celistvý příběh. Jeho základní konstrukce je založena na střídání. Linku děje si předávají jednotlivé hlavní postavy, jinak řečeno – různí vypravěči komentují realitu světa, jež je obklopuje. Zonová si trochu ztěžuje práci tím, že si vybírá charaktery značně rozdílné a navíc komplikované. Nutno však dodat, že je v jejich psychologické kresbě trefná a věrohodná.
- Zonové styl není výjimečný tím, že by experimentovala jazykově, či se strukturou textu. Dokáže ale jazyk dobře přizpůsobit jednotlivým charakterům, což ho velmi obohacuje. Každá postava hovoří vlastní řečí, užívá rozdílnou slovní zásobu. Dynamice textu přispívá i to, že autorka neužívá pouze ich-formu, i když nosným kamenem je vnitřní dialog každé jednotlivé postavy. *Za trest a za odměnu* je dobře napsaný román s velkým vnitřním napětím a emotivním nábojem. Nezbyvá než doporučit.

Za trest a za odměnu

(z recenze A. Bečvářové, 2005)

- Nyní se k nám autorka obrací s románovou prózou z doby těsně poválečné a následující. Osou knihy je vyprávění čtyř osob navzájem propletených rodinnými vztahy. Lise, zatvrzelá komunistka a matka dvou dětí, je nejsilněji prokreslenou postavou celé knihy. Vypráví svůj příběh od doby, kdy byla spolu se svými dětmi přesunuta "za trest" do oblasti pohraničí. Její manžel, kdysi prominentní komunist, byl v padesátých letech odsouzen za zradu a špionáž.
- Lise vzpomíná na předchozí bohatý život a konfrontuje jej s dobou strávenou v pohraničí. Nejenom manuální práce, ale i primitivní životní podmínky a kulturní nuzota ji značně deprimují. To vše však považuje jen za omyl, doufá v objasnění křivdy spáchané na svém muži a stále pevně věří v komunismus a bojuje za něj. Je postavou až tragikomickou, silně materiální a neschopnou nějakého hlubšího citu.

Za trest a za odměnu

(z recenze A. Bečvářové, 2005)

- Poslední postavou knihy je Marek, neúspěšný básník a přítel Terezy. Jeho role v knize je téměř zanedbatelná, představuje jen několik málo vstupů a slouží k lepšímu vykreslení a pochopení vztahu k Tereze.
- Ze všech čtyř linií jednoznačně nejlépe vystupuje postava Terezy. Tematikou otázky ženského nitra Zonová zaujala již v předcházejícím díle. Ostatní témata uvedená v počátku knihy - jako odsun Němců nebo politické procesy padesátých let - jsou naprosto nedotažena. Také jistý spojník všech čtyř postav jaksi chybí a spokojit se s jejich rodinnou provázaností mi přijde tak trochu málo.

Za trest a za odměnu

(z recenze A. Merenuse, 2005)

- Čtenář kapitolu od kapitoly putuje časem a prostorem, aby se postupně dopátrával osudů vypravěčů, nahlíží jejich očima na události velkých i malých dějin a může je komparovat jejich odlišnou optikou vidění světa. Každá událost se stává soubojem vnitřních interpretací. V tomto způsobu psaní je ovšem skryto úskalí. Jak skloubit autenticitu spočívající v pestrosti jazykového kódu postav s jednotou a celistvostí knihy? Jak příliš text neroztříštit v drobných monolozích, aby byla udržena homogennost celku? Troufám si tvrdit, že Zonová uspěla napůl. Nepodařilo se jí udržet rytmus a vyváženost kapitol. Strídají se zde pasáže myšlenkově a lidsky hluboké s fádními až nudnými sentencemi, kde spisovatelčina ruka měla raději zastavit běh tužky po papíře. Někdy je rytmus vyprávění narušen utrženými konci kapitol i s masem posledních vět ve chvíli, kdy bylo možno inspirativní děj rozvinout.

Za trest a za odměnu

(z recenze A. Merenuse, 2005)

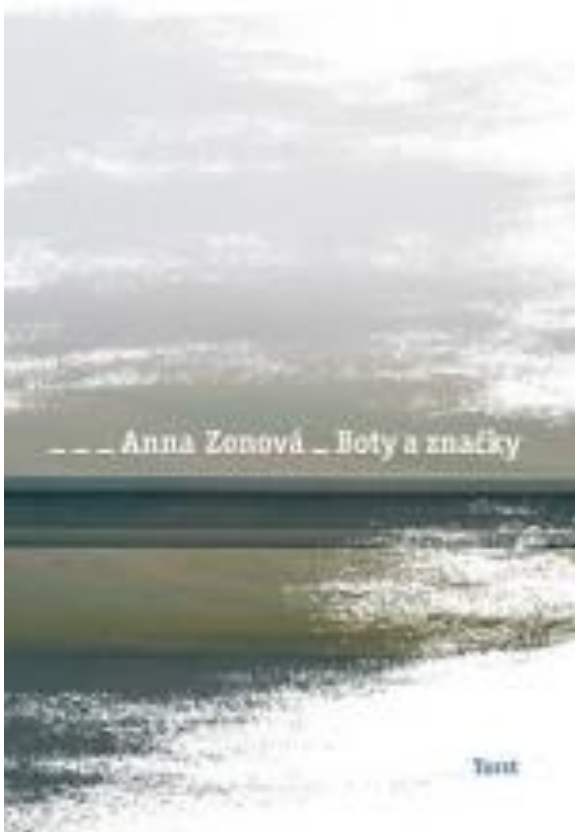
- Co se však Zonové povedlo, je celkové vyznění textu. Po přečtení poslední stránky se čtenáře zmocní pocit důvěrné známosti. Z řádků knihy se postupně tvoří obraz člověka. Člověka z divoké pustiny, člověka plného neštěstí, neúspěchů, krutosti, nespravedlnosti, vyhřezlých pudů..... A ten člověk je plný děr, podobně jako na kolážích Jiřího Koláře, kterými tu fouká studené sudetské podnebí.
- Co říct závěrem? Politika, sex, nevzdělaná omezenost, dělnické kolektivy i intimní chvíle pod peřinou. To vše se dá v této knížce najít. Je život dar, nebo břímě? Podobná filosofická otázka číhá za knihou Anny Zonové.

Boty a značky (novela)

Anotace:

- Kniha vypráví o muži, kterému se zdá, že si představuje, jak jede do práce a přitom prší. Necítí se nejlépe, protože ho opustila milenka, práce ho nebaví, přestává si rozumět se ženou a s dětmi. Je to kniha o křiku, o vytěsňování viny, o mlčení a organizované osamělosti. Zachycuje snahu lidí hovořit spolu, byť třeba jen zoufalým řvaním a ječením. Většinou jde o usilování neúspěšné, končící v gestech a zvucích neporozumění.

Boty a značky – ukázka (1)

- 42 Edda

Nikomu jsem o mém věznění nevyprávěla. Propustili mě po polovině trestu. Za slušné chování, jak se to dělává. Nežádala jsem o žádné úlevy, to Albín. Asi ho již unavovalo dojíždět za mnou v návštěvní dny. Dokonce mi do vězení psal dopisy. Podezřívám ho, že se pod vytištěné stránky pouze podepisoval a ani je nediktoval. To, že objednal úklidovou firmu, mohla vymyslet jeho sekretářka sama. Rovněž jsem mu nepsala nic osobního, nechtěla jsem, aby jeho zaměstnankyně četla o mých úzkostech. O výchovné terapii jsem se mu zmínila při jeho první návštěvě. Při následujících raději ne, protože byl vystrašený popisem atrapy auta. Pouze jedné poloviny, do níž se učíme znovu nastupovat a především dodržovat všechna nařízení podle vyhlášky. Naše oddělení má k výcviku určenu pravou půlku auta. Nevím, jestli je to někde jiné. S volantem uchyceným nad skříňkou u spolujezdce točit nemohu, ani se o to nesnažím. Sedím na místě své matky a mám sledovat cestu před sebou.

Boty a značky – ukázka (2)

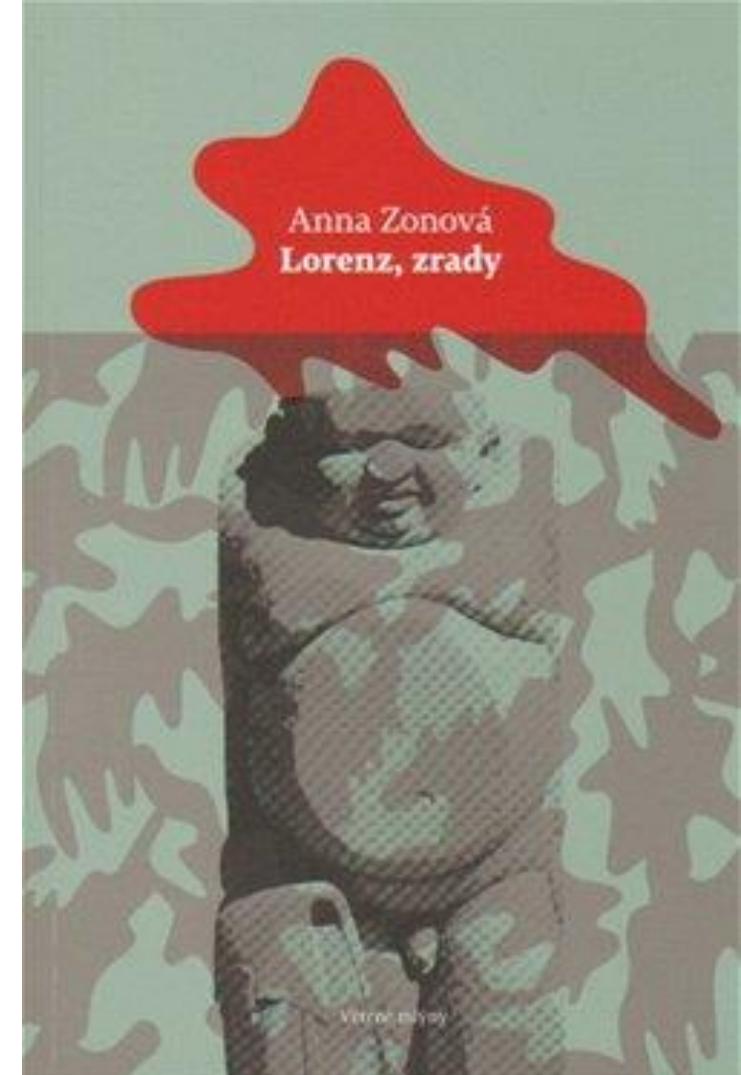
- *„Jste pasivní,“ slyším dozorkyni.
„Tady se zlepšíte,“ ještě dodává.
Neptám se, koho zranila nebo zabila další vězenkyně, která řve, že neřídí a do auta si nikdy nesesedne.
„Takhle se domů nedostanete,“ převychovává ji dozorkyně.
„A kdo říká, že chci?“ ječí žena. „Nechci,“ směje se.
„Za týden, nanejvýš za tři si stejně sedne a bude řídit.
Vsunu se za ni a připoutám se. Ze všeho nejvíc nesnáším ty kovové šlapky přivařené k podlaze půlky vozu. Naštěstí se neutahují a jsou bez kovových hřebů.
Nazout se do nich musím. „Abyste si uvědomily, kde jste,“ ječí po nás dozorkyně*
- *Poslušně si sundávám pionýrky a nazouvám se do kovových bot. Převychovaná už určitě jsem, alespoň částečně. Ze začátku jsem se totiž proti tréninku v autě bouřila. Po léčbě nenacházím žádný důvod ke vzpouře. Potřebovala jsem se jen uklidnit.*

Lorenz, zrady (román)

Anotace:

Černá komedie o touze po moci. Příběh vůdce, podmanivé drama, ironie, při které mrazí. V nehostinném lesním prostředí žijí odvážní muži. Jeden druhému stojí věrně po boku ve chvílích bojů i v období zdánlivého klidu zbraní. Nepochybují o důležitosti úkolů, jež před nimi stojí, a spolehlivě plní rozkazy svého vůdce. Překáží-li v cestě jejich cílům nerozhodnost a slabost velitele, nastává čas jej vystřídat. K vedení skupiny je nutné dosadit člověka schopnějšího a způsob, jakým bude výměna provedena, nemusí být zcela čistý. Tak začíná příběh partyzána, který dokázal dokončit „velký úkol“ a tím získat neomezenou moc nad nejmenovaným územím. Příběh nového vůdce jménem Lorenz. Po vítězstvích a oslavách čeká vladaře koloběh všedních dní a s ním nekonečné strádání. Politické hry totiž bojovníka nemohou uspokojovat. Situace je vážná. Nastal snad čas diktátora sesadit? Ve způsobu vyprávění tohoto podmanivého dramatu je patrná ironie, která bude čtenáře místy silně mrazit.

Lorenc, zrady (z recenze T. Weisse, 2013)

- ...Tedy text o situaci, která je obecná pro lidské společenství a které si za posledních pár desetiletí užila česká společnost opravdu vrchovatě. Vlastně si ji masochisticky užívá nadále. V nové knize nazvané *Lorenz, zrady* se jedenapadesátiletá Anna Zonová k nebezpečným tikům českých dějin i přítomnosti přibližuje pomocí ironie a sarkasmu.
- Když už není možná žádná debata, pak přichází teprve ta správná zbraň - zesměšnění namyšlených lidí jejich karikováním a uvolnění vlastního napětí osvobozujícím humorem. Kdysi za komunismu tak účinně brnkala na nervy papalášům z černých šestsettrnáctek třeba Společnost za veselejší současnost.
- Příběh partyzána Lorenze mohl být thrillerem, ale Zonová zvolila jiné prostředky. Něco na pomezí Farmy zvířat, Krále Ubu a Sorokinova Dne opričníka. Tedy silně stylizovaný jazyk, trochu hovniskový, trochu jak z ruských udatných eposů. Touha po moci a vlastní důležitosti je zase orwellovsky prasečí a některé z partyzánských prúpovědek opravdu jarryovské.

Knihy Anny Zonové trpí ***zcela neuspokojivou*** propagací, nebo chcete-li marketingem.

- To je samozřejmě chyba nakladatelství, nikoli autorky
- Výsledkem tohoto nedostatku propagace je poměrně malá znalost jejího díla mezi čtenáři. Že tato situace nesouvisí s výbornou kvalitou její prózy ukazuje nejenom to, že „za svoji druhou knihu byla nominována na Cenu Magnesia Litera 2005 v kategorii próza a získala druhé místo v prestižní rakouské Velké ceně pro východoevropskou literaturu“. (Zdroj nakladatelství Host.)
- Nicméně její třetí knihu publikovalo již dalšího nakladatelství (Větrné mlýny, Brno)
- 4 publikované knihy u 3 nakladatelství vypovídá mnohé o současné situaci v českém literárním provozu.

Zamyšlení nad neuspokojivou znalostí čtenářů díla Anny Zonové (I)

- Publikační historie díla Anny Zonové je do jisté míry typická pro její generaci. V jejím případě ještě znásobená odmítnutím efektních námětů a svébytným literárním stylem
- Nakladatelství, v době kdy autorka začínala publikovat, nevěnovala propagaci autora téměř žádné finanční prostředků (u mnohých tato situace trvá doposud)
- V soutěži s masmédií jsou tak literární díla odsunuta na „druhou kolej“
- V jistém smyslu na této situaci nenese nikdo vinu, protože granty se logicky snaží podpořit publikování českých autorů, ale již neposkytují finance na propagaci – marketing
- Průměrný prodej knihy v ČR se pohybuje podle interních informací nakladatelů mezi 800 – 1500 výtisky
 - Pro srovnání v Německu je průměr 3000 výtisků (populace ČR 10 milionů obyvatel , Německo 83 milionů obyvatel)

Zamyšlení nad neuspokojivou znalostí čtenářů díla Anny Zonové (II)

- Autorka, která nehledá podbízivá témata jako je Anna Zonová, je pak ve dvojnásobné nevýhodě. Výsledkem je to, že je její dílo známé pouze odborníkům.
- Podobným „osudem“ trpělo dílo Jana Balabána, jehož největší zviditelnění nastalo paradoxně až v době jeho smrti, kdy mu byla udělena cena Magnezia Litera.
- Odborná veřejnost si však jeho tvorby vysoce cenila přinejmenším více než dekádu před jeho úmrtím.

Úryvek z rozhovoru Salonu autorky s Biancou Bellovou (1)

Co vás formovalo, když jste vyrůstala?

Jsem z venkova, vyrůstala jsem ve Dvorcích, v malém městě na severní Moravě. Oba rodiče přijeli na Bruntálsko v polovině padesátých let z východního Slovenska, seznámili se však až tady. Otec původně studoval na řeckokatolického kněze v Prešově, nicméně v důsledku poválečného paktu o převedení řeckokatolických věřících na pravoslavné skončil v zemědělství. Rodiče oddával otcův bývalý kolega, v té době už pravoslavný kněz.

Úryvek z rozhovoru Salonu autorky s Biancou Bellovou (2)

Co je pro vás osobně v životě podstatné? A jak se to promítá ve vašem psaní?

Slušnost, přičemž slušné není někoho ovládat, ponižovat a týrat. Negativní věci vždy více vyhřezávají a někdy i ve mně vyvolávají pocit bezmoci, jsem ale optimistka a věřím, že každodenní drobné usilování o zlepšení situace zanechává světlou stopu.

Úryvek z rozhovoru Salonu autorky s Biancou Bellovou (3)

Váš popis partyzánského života a rutiny v *Lorenz, zrada* zní velmi věrohodně. Odkud jste čerpala?

Vždy mě zajímala literatura o historii a válečné události byly v rodině běžným konverzačním tématem – kdo odtáhl dědu do lágru, jak strýcové odminovávali pole, válečná zranění a evakuace. V knize jsem však nevycházela z nějakých konkrétních událostí, ale ze své představy o dobových náladách a činech.

Úryvek z rozhovoru Salonu autorky s Biancou Bellovou (4)

Čím je tvořen váš svět – kromě literatury?

Výtvarným uměním a vážnou hudbou; dobré sochy, obrazy a Janáčkovo dílo mi obohacují život. Minulý měsíc jsme se byli podívat na výstavu Jiřího Načeradského, Ludmily Padrtové, poblíž bydlí mladá sochařka Radka Pavelová. Pěkný byl taky přenos Rusalky z Metropolitní opery.

Na věci podobně radostné si vydělávám psaním programů pro rozvoj obcí a přípravou žádostí o dotace. Praktická činnost mi nevadí, uspokojuje mě, když vidím například i mou zásluhou opravené sakrální stavby nebo nově vytvořené sochy na naučné stezce; jen mě u grantů unavuje stále se stupňující, nesmyslná administrativní zátěž, na jejím konci jsme zchváčení všichni.

